

Bilten #4 za period januar-april 2021. godine.

Udruženje „Ženske studije i istraživanja“ (ŽSI) je interdisciplinarni, visokoškolski obrazovni program, alternativan akademskom, koji promišlja i promoviše mesto i ulogu žena u društvu i kulturi danas i u prošlosti u regionu, Srbiji i Vojvodini. Od osnivanja (1997) do danas (2021), ostvaruje svoju delatnost u obliku 4 programa: edukativni, istraživački, izdavački, dokumentacioni.

[III konsultativni sastanak na temu Ženskih studija](#)

ŽSI su pokrenule seriju konsultativnih sastanaka sa temom o alternativnom, interdisciplinarnom visokoškolskom obrazovnom programu ženskih studija (ŽS) u Srbiji. Zajedno sa ...Iz kruga Vovjodina, Novi Sad organizovale su 6.3.2021. III konsultativni sastanak o istoriji ŽS u Srbiji sa temom: **Ženske studije kao alternativni akademski, visokoškolski obrazovni program kod nas, povodom 8. marta.**

Početakom 90-ti godina 20. veka izrazitu aktivnost počinju Žene u crnom, Centar za ženske studije u Beogradu i ŽSI u Novom Sadu u međusobnoj povezanosti u teorijskom i aktivističkom radu. Ta činjenica je povod da na sastanku iznose sećanja koordinatorke ovih udruženja *Staša Zajović, Daša Duhaček i Svenka Savić.*

Cilj konsultativnih susreta je izgradjivanje kriterijuma za pisanje istorije ženskih (i rodni) studija kod nas za poslednje tri decenije, s vođenjem računa o doprinosu budućem razvoju i umrežavanju u ovoj oblasti.

U drugom delu sastanka *Savić, Bašaragin, Kojić i Radojević* predstavile su rezultate rada na projektu ŽSI „Šta žene od 65+ (ne) mogu u Srbiji

danas“ i sadržaj knjige *Starost i rod u vremenu i prostoru - Šta starije žene od 65+ (ne) mogu u Srbiji danas?* sa namerom da se u ženskim studijama kao obrazovnom programu u većoj meri nađu teme vezane za Rod i starost sa empirijskim podacima iz Srbije.

U [intervjuu za sajt Fenomena](#) 1.4.2021. *Savić* je govorila o značaju i ulozi ženskih studija:

Ženske studije, kao i evropske studije, nastaju u akademskoj zajednici kao potreba da se izađe iz monodisciplinarnog okvira i 'ukrste' saznanja iz više disciplina za one teme koje nisu mogle biti obrađene u okviru samo jedne. Pitanje prisustva žena u javnom prostoru, njihovog privatnog života ili prisustva u raznim naučnim i umetničkom disciplinama moglo je biti istraženo uz napore različitih znanja, i naročito znanja samih žena o tim pitanjima.

8. mart

Obeležavanje 8. marta počelo je u Srbiji 1914. godine, a u svetu je Međunarodni dan žena počeo kao uspomena na velike demonstracije koje su 1909. godine održale američke žene pod parolom borbe za opšte pravo glasa.

Bilten #4

za period januar-april 2021. godine.

Prošlo je mnogo godina od tada, pravo glasa imaju mnoge žene u Evropi, većina ih je zaboravila kako su do takvih prava stigli. Čine im se odvajkada.

Danas, na dan 8. marta listam dnevnu štampu da pronađem tragove ovom prazniku, dok prolazim ulicama prepunim cveća spremnog za namernike 8. marta.

U Danas-u tekst pod nazivom »Žene se udružuju« kojim se informiše javnost o aktivnostima mreže ženskih organizacija u Novom Sadu. Tom naslovu suprotstavljaju se u drugim dnevnim listovima, uglavnom nevesele sadržine.

Blic je po dobrom mizoginom običaju u povodu 8. marta objavio veliki intervju sa Ljubicom Arsić u kojem je u nadnaslovu izvučene njene reči da su "u planetarnom smislu, muškarci ugroženi i otuda im je potrebna pomoć pravih žena".

Na radiju ponavljaju više puta da je danas besplatan tehnički pregled vozila za žene (ma šta to značilo), a sa popustom registracija vozila, Glas je podario sliku nagog mladića skrštenih ruku koji samo čeka, sa tekstom "lepšem polu na poklon" a u anterfile jednog teksta sa naslovom "Pedofili uglavnom radnici i penzioneri, dakle reč je o njima, o ženama, kao poklon za 8. mart, utiskuju sledeću informaciju: "Među počiniocima dela seksualnog zlostavljanja nad decom... je 1.1000 muškaraca, ali i 21 žena". Veliki tekst u istom listu u povodu praznika ništa dobro ne obećava ni za budućnost - crna je sudbina "ženskim" granama privrede u privatizaciji", konstatuje se.

Blic nudi ženama za 8. mart izrazitu mizoginiju. Dnevnik donosi veliki tekst u kojem se dokazuje da su žene jednako agresivne koliko i

muškarci...i još jedno mišljenje da muškarce treba zaštititi.

Sve su novine prenele vest da je poznata književnica "Arundati Roj puštena iz zatvora" i ta vest i taj naslov zapravo su metafora za ono što se događa sa ženama i na Međunarodnim praznik 8. mart i u svakidašnjici - žene su puštene iz zatvora da bi im se sudilo.

Ukratko, kad god se ŽENE UDRUŽUJU društvena sredina postaje na to alergična i pojačava i onako visoku mizoginiju.

Novi Sad, 8.03.2002. Savić za Radio 021, N. Sad.

Ove godine Savić je u [intervjuu za Moj Novi Sad](#) istakla: " ... feminizam je tu, u nama, oko nas i to će tako ostati, i ako smislimo neki drugi naziv za njega."

Sastanak Mreže Žena u crnom

Na [Sastanku Mreže Žena u crnom](#) u organizaciji Žena u Crnom, Beograd, od 19-23. marta 2021, Radmilovac kod Beograda, prisustvovala su aktivistkinje i aktivisti iz Vojvodine, Srbije, Crne Gore i BiH.

Bašaragin je prvog dana uzela učešće u diskusiji u delu programa o eseju francuske filozofkinje Barbare Stigler: O demokratiji u pandemiji (zdravlje, istraživanje, obrazovanje) koji je predstavio Nermin Vučelj (Filozofski Fakultet, Univerzitet u Nišu). Tom prilikom skrenula je pažnju da zdravlje čini i prihičko blagostanje, ne samo fizičko, ukazala na moguću manipulaciju strahom i od strane farmaceustkih kompanija i podelila iskustvo diskriminacije i zatočavanja bake u domu za starije osobe.

Bilten #4

za period januar-april 2021. godine.

Drugog dana skupa Savić i Bašaragin imale su izlaganje na centralnu temu sastanka Mreže Žene i moć – feministički pristup pod nazivom „**Moć jezika i jezik moći**“.

Jedna od više mogućih definicija moći odnosi se na sposobnost da se ostvare određeni ciljevi uz pomoć kontrolisanja drugih ili uticanja na njih. U okviru ovog pristupa moć nije apsolutna, nego relativna u određenom odnosu ili situaciji. O moći nad jezikom (u ovom slučaju srpskim u službenoj i javnoj upotrebi) govorimo u odnosu na (sticanje i ovladavanje) znanjem o rodnoj i drugoj ravnopravnosti kao jednom od mogućih pristupa u društvu.

Pri tom, mi feminiskinje, želimo da ovladamo moći nad jezikom jer moć shvatamo „kao ono što uređuje i omogućuje, što grabi napred i proizvodi, kako kaže Elisabet Gros (2004). Ona opisuje moć kao fluidnu sredinu „u kojoj smo proizvedeni i u kojoj funkcionišemo, delujemo, utičemo i trpimo uticaje“. Nadalje za nju je moć „raznorodna, mnogostruka protivrečna, sporadična, neravnomerna, proračunljiva, ali ne i predvidljiva.

Moć nad jezikom u Srbiji drže jezikoslovci zaogrnuti plaštom nauke, dok feministički orijentisane istraživačice jezika dokazuju da je pristup jezikoslovaca samo jedan od mogućih, tačnije da moć nad jezikom moraju podeliti sa drugim teorijskim pristupima (Ćopić, 2007; Savić et. al, 2009; Filipović, 2011). Ovo stoga što je moć jezika infinitna i može da izrazi sve odnose koji u društvu postoje sada ili su postojali ili će postojati u budućnosti.

U predavanju se kritički odnosimo prema vladajućim teorijama o moći jezika (struktralistička), propitujemo njihov elitizam, i

nudimo alternativni pristup iz perspektive upotrebe jezika, da bismo pokazali svu složenost društvenih odnosa. Upozoravamo da neravnomerna raspodela moći i njena zloupotreba proizvodi nejednakost, neravnopravnost i diskriminaciju.

Projekti ŽSI

Kroz istraživačku delatnost ŽSI afirmišu dekonstrukciju naučnih principa i kritičko promišljanje nauke. Na ovaj način otkriva se doprinos žena u nauci, kulturi i umetnosti i svim drugim društvenim sferama u kojima su žene nevidljive. Afirmiše se ženski pokret i održava se kontinuitet ženskog oslobođenja.

Istraživanja su uglavnom u okviru dva dugoročna istraživačka projekta: Životne priče žena i Znamenite žene, ali i projekata od ne manjeg značaja za osnovna pitanja u ženskim studijama, kao što su: Feministička lingvistika, Feministička teologija, Romologija, Rod i starost...

U okviru ovih projekata kao finalni produkt štampaju se publikacije - ukupno 29 do sada.

U ovom periodu ŽSI su sprovele sledeće aktivnosti:

Feministička lingvistika

Povodom napada na žene Savić je [u tekstu za Danas](#) 15.1.2021. podvukla: „Svedočimo još jednom primeru za već ranije dati sud da jezikoslovci u Srbiji i Crnoj Gori zanemaruju **osnovno pravilo polemike i debate koje glasi – govori o temi, ne vređaj sagovornika** (na primer, polemike D. Petrović – V. Nikčević pre nekoliko decenija)“, i ponovila na mreži *Ženska posla* 30.1.2021: „Kad diskutujemo onda napadamo temu, a ne osobu. Ako hoćemo da diskusija bude

Bilten #4 za period januar-april 2021. godine.

učinkovita. Napadamo ono što je ona rekla, a ne šta ona čini ili ... “

[Odluku Skupštine Grada Subotice da se kao četvrti službeni jezik uvede i bunjevački](#) komentariše Bašaragin za *Danas* 12.3.2021:

... smatram da je jezička politika naglašavanja razlika u varijetetima/varijantama dovela do toga da se jezički izraz nameće kao kriterijum pripadnosti određenoj naciji, ali i sredstvo kojim se izražava politička lojalnost.

Povodom debate o aktuelnom udžbeniku iz biologije za 8. razred Savić se uključila u [diskusiju o ROJ u novinama – Danas](#) 16.3.2021. i iznela mišljenje o pozadini cele priče:

Jasno je da je u ovom trenutku otvoreno pitanje različitih mogućnosti korupcije u prosveti, a na primeru štampanja udžbenika. Dakle politika je u fokusu, ne udžbenici. Podsećam da su već objavljeni udžbenici izdavačke kuće Klet zadovoljili zakonske obaveze. To što neki naši stručnjaci za razne oblasti nauke, ne uvažavaju razlike u rodu i polu na osnovu moderne nauke o čoveku, ne čudi i očekivano je. Sada je važno podeliti široj javnosti dobru argumentaciju za stav da svako sam i sama može odrediti svoj pol i rod. Ne treba da obraćamo pažnju na dekadentna mišljenja, nego da se usmeravamo u budućnost u kojoj će mnoge grupe građanki i građana moći lagodno da se osećaju u skladu sa svojom odukom o polu i rodu. Broj takvih nije mali. Ovo je važno i u vezi sa novim popisom stanovništva i izdavanja ličnih dokumenata.

Na mreži *Ženska posla* 26.3.2021. Savić je podsetila na istraživačke podatke ŽSI u korist

postojeće diskusije o Zakonu i pravima Drugih, kada su Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Zavod za udžbenike povukli šest srednjoškolskih udžbenika iz prodaje zbog diskriminatornog sadržaja 2018. *Jelena Vasiljević*, programska koordinatorka u Labrisu, pozdravila je odluku Ministarstva i Zavoda za udžbenike: *Smatramo da koraci ka tolerantnijem društvu koje neguje i ohrabruje različitosti među nama kreću još od prvih školskih dana. Postojeće gradivo je u velikoj meri pospešivalo diskriminaciju i socijalnu distancu prema LGBT osobama, i doprinosilo povećanju vršnjačkog nasilja na osnovu seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta.*

Savić je ponovo govorila o **diskursu preporuka**¹ kao jednom od institucionalnih oblika diskursa moći na mreži *Ženska posla* 26.3.2021: „Mi koje pišemo preporuke smo u poziciji ubeđivanja i nekada i odlučivanja, zato moramo biti svesne svoje moralne odgovornosti u ovom činu pisane forme standardnog jezika.“

U okviru [ciklusa predavanja Novi pogledi, perspektive i istraživanja teorije roda](#) Studijsko istraživačke grupe za rodnu ravnopravnost i javne politike Instituta društvenih nauka, Beograd Bašaragin je održala onlajn predavanje **„Rodno osetljiv jezik u službenoj upotrebi: metod interseksionalnosti“** 7.4.2021.

¹ Savić, Svenka i Biljana Ljubisavljević (2010), „Analiza diskursa akademskih preporuka: doprinos procesu normiranja“, *Njogoševi dani 2* [organizator Filozofski fakultet, Nikšić, Institut za jezik i književnost], urednice Tatjana Bećanović i Rajka Glušica, Filozofski fakultet, Nikšić, Str. 323-339.

Bilten #4

za period januar-april 2021. godine.

Fokus predavanja je pitanje standardizacije rodno osetljivog jezika u službenoj i javnoj upotrebi. Rodno osetljiv jezik ne podrazumeva samo doslednu primenu ženskog gramatičkog roda prilikom imenovanja ženskih osoba, njihovih zanimanja ili titula, već obuhvata i načine na koje se jezik koristi radi otklanjanja raznih vidova diskriminacije u jeziku, ali i one koje doprinose većoj vidljivosti žena i njihovom doprinosu društvu, nauci i kulturi. Inventar problema koji istražuje predavačica obuhvata primenu rodno osetljivog jezika u medijima, u obrazovanju, u naučnim časopisima, na sajtovima univerziteta, u sudu, lekarskim ordinacijama i dr.

U [emisiji na Radio Beogradu „Sporovi u kulturi - Rodno osetljiv jezik“](#) 9.4.2021. gošće su bile *Svenka Savić* i *Marina Nikolić*, Odsek za standardni jezik u Institutu za srpski jezik SANU. Govorile su o predlogu ujednačavanja upotrebe termina i preciznijem definisanju novih pojmova za normiranje rodno osetljivog srpskog jezika u okviru javne rasprave Nacrta Zakona o rodnoj ravnopravnosti.

Znamenite žene

ŽSI su inspirisale i obrazovale i motivisale žene da pišu o znamenitim ženama u svojim gradovima. Na ovim poslovima su metod životne priče savladale mnoge žene, ne samo u Novom Sadu.

„Ono što nam nedostaje jeste da obratimo pažnju na već objavljene materijale u raznim izdanjima i gradovima, da to promoviramo, nekada važne knjige ostanu mimo naše pažnje“, istakla je Savić na mreži *Ženska posla* 5.4.2021.

Tako su nastale brošure (objavljene ili tek u procesu objave) o ženama iz raznih gradova. Podatke je sabrala *Ervina Dabižinović*² u svom radu.

[Rozi Luksemburg u spomen](#) *Bašaragin* je priredila tekst povodom 102. g. od ubistva Roze Luksemburg 18.1.2021.

Njene ideje o društvu ravnopravnosti i soldarnosti, njena srčanost i hrabrost kojima se borila protiv imperije i jednonumlja, njeno zalaganje za mir i ljubav među narodima su poruke koje nam je ostavila u amanet. Ne smemo da dopustimo da Crvena Roza padne u zaborav – naša je obaveza da čuvamo sećanje na ovu posebnu, znamenitu ženu.

Štampana i elektronska publikacija *Bašaragin: Znamenite Jevrejke – životna priča Sonje Licht*, recenzentkinja *Savić*, rezultat je projekta o jednoj izuzetnoj aktivistkinji za ljudska i ženska prava, sociološkinji, političarki usmerenoj na mir i

² Dabižinović, Ervina (2018), *Diskursi o ženama Boke Kotorske: rodni identiteti (1815-2015)*, doktorska disertacija, mentorka *Svenka Savić*, Centar za rodne studije, ACIMSI, UNS.

Bilten #4

za period januar-april 2021. godine.

pomirenje. Projekat doprinosi stvaranju kolektivnog znanja i sećanja na doprinose žena iz različitih nacionalnih zajednica, kroz istraživanje i beleženje životne priče znamenite jedne od njih -

Sonje Licht.

Feministička teologija

Savić je do sada objavila sama ili u koautorstvu 3 knjige iz feminističke teologije: [Feministička teologija](#) (1999), [Rodna perspektiva u međureligijskom dijalogu u XXI veku](#) (sa Rebekom Jadrankom Anić, 2009), [Doprinos izgradnji mira sveštenica iz protestantskih crkava u Vojvodini](#) (2017). Ovome treba dodati i [Međureligijski kalendar](#) koji izdaju ŽSI u saradnji sa Marijanom Ajzenkol iz Zemuna.

Prof. dr [Zilka Spahić-Šiljak](#) će ovaj višedecenijski rad prikazati studentima i studentkinjama mirovnih studija sa naglaskom na pitanja na koji način se [akademski i mirovni aktivizam dopunjuju](#), o međureligijskom dijalogu kao resursu za mirovni aktivizam i ulogama i značaju koji u tom procesu zauzimaju žene.

Rod i starost

Projekat ŽSI o ravnopravnosti starijih osoba (65+), pre svega žena, otpočela je Slobodanka Markov 2000. godine. Kurs posvećen ovoj temi [Rod i ejdžizam](#) držala je na ACIMSI Centru za rodne studije UNS 2007. godine.

U okviru ove aktivnosti ŽSI su završile realizaciju projekta [Šta žene od 65+ \(ne\) mogu u Srbiji danas? - Prilog istraživanju potencijala starijih žena i njihove diskriminacije](#) koji su započele 1.2.2020. Teorijski i empirijski rezultati istraživanja objedinjeni su u knjizi Margarete Bašaragin ur. u kojoj svoje tekstove daju *Eva Bahovec, Svenka Savić, Margareta Bašaragin, Sanja Kojić Mladenov, Staša Zajović, Tatjana Radojević*. Radovi se temelje na feminističkim teorijama starosti (Simon de Bovoar, 1989; Vera Smiljanić, 1987).

Knjiga sadrži i radove slikarke *Jelene Bulajić* – umetničke fotografije starijih žena. Recenzentkinja je dr *Smiljana Milinkov*, Odsek za medijske studije, Filozofski fakultet, UNS, potom dr *Miloš Pankov*, Gradska biblioteka Novi Sad i dr *Vera Vasić*, Filozofski fakultet, Novi Sad.

24.4.2021. u prostorijama organizacije ...Iz kruga - Vojvodina (Bulevar Vojvode Stepe 67, Novi Sad) Udruženje ŽSI, IZ KRUGA - VOJVODINA i Žene u crnom, Beograd [promovisale su knjigu Starost i rod u vremenu i prostoru - Šta starije žene od 65+ \(ne\) mogu u Srbiji danas?](#) i obeležile sećanje na jednu prethodnicu iz ženskog pokreta Nedu Božinović.

Bilten #4

za period januar-april 2021. godine.

Međunarodno učešće

European Women's Remembrance – REWOMEN projekat

ŽSI učestvuju na projektu „Evropsko žensko sećanje“ programa Evropa za građane i građanke – Evropsko sećanje kao partner od ukupno 18 partnera iz 10 zemalja. Projekat traje 18 meseci a nosilac je Arvih Vojvodine, Novi Sad.

Cilj projekta je jačanje ženskih prava povećanjem vidljivosti evropske ženske istorije i razvijanjem međunarodne ženske solidarnosti uz predstavljanje istorije Pokreta za oslobođenje žena u Evropi (Women's Liberation Movement).

Bašaragin i *Savić* učestvovala su na 3 sastanka online i 3 uživo do sada.

Ostale aktivnosti

Usavršavanja članica tima

Radojević je dobila uverenje specijalističkog programa „Upravljanje regionalnim razvojem kroz EU fondove“ Fonda evropski poslovi i Programsku brošuru na Educons Univerzitetu. U 200 sati nastave stekla je znanje u oblasti regionalnog razvoja i upravljanja projektima koje će doprineti razvoju lokalne zajednice / regiona i napretku na putu evropskih integracija.

Vikipedija

Bašaragin je sačinila novu [odrednicu na vikipediji o Svetlani Tomić](#).

Sajt, fejsbuk stranica i jutjub kanal ŽSI

Petrović je za vreme trajanja projekta napravila [novi veb sajt](#) pregledno i jasno koncipiran, bogat sadržajem na temu roda i rodne ravnopravnosti. Sajt je tehnički modernizovan time što je urađen pomoću CMS-a. Sa našeg sajta možete besplatno preuzeti: 91. [knjigu](#), 65 [prikaza](#) knjiga, 31 [akademski rad](#) na temu roda i rodne ravnopravnosti, 52. publikacije na temu starosti, 9 publikacija na temu [roda i rodne ravnopravnosti iz regiona](#), 49 raznih publikacija i štampanog materijala, 14 [foto galerija](#) i 37 [video i audio snimaka](#) o aktivnostima ŽSI.

Udruženje
„Ženske studije i istraživanja”
Novi Sad

Bilten #4 za period januar-april 2021. godine.

Napravila je i održava fejsbuk stranicu koja je svojim aktivnostima prikupila 248 pratilaca i [jutjub kanal](#) ŽSI sa postavljena 2 filma.

Svenka Savić

Margareta Bašaragin

Tatjana Radojević

Kludija Petrović

Bilten pripremila:
Tatjana Radojević sa saradnicama tima
Ženske studije i istraživanja
21000 Novi Sad, Bulevar vojvode Stepe 107
www.zenskestudije.org.rs